

Foto: Scanfishphoto

FORVALTNING AV HUMMER I NORGE

Rapport med forslag til revidert forvaltning av hummer fra arbeidsgruppe nedsatt av Fiskeridirektøren

KORTVERSJON

Bergen, 05.10.2007

FISKERIDIREKTORATET

UTKAST VIL BLI JUSTERT

Innhold

1	INNLEDNING	3
2	FORVALTNINGSMÅL FOR NORSK HUMMER	4
3	HISTORISK TILBAKEBLIKK PÅ FORVALTNINGEN	6
3.1	FANGST	6
3.2	FORVALTNING	6
4	FANGST AV HUMMER	8
4.1	FANGSTSTATISTIKK OG DELTAKELSE	8
5	DRØFTING AV REGULERINGSFORMER FOR HUMMERFISKE	10
5.1	INNLEDNING	10
5.2	TRE ALTERNATIVE FORVALTNINGSSTRATEGIER	10
5.3	FREDNINGSTID/FANGSTTID	11
5.3.1	<i>Modellberegning – fredning</i>	11
5.3.2	<i>Fredningstid</i>	11
5.4	REDSKAPSBEGRENSNING	12
5.4.1	<i>Redskapsbegrensning teiner</i>	12
5.4.2	<i>Redskapsbegrensning andre redskap</i>	12
5.5	MINSTEMÅL/MAKSIMALMÅL	13
5.5.1	<i>Måling av hummer</i>	13
5.5.2	<i>Minstemål</i>	13
5.5.3	<i>Maksimalmål</i>	13
5.6	VERN AV ROGNHUMMER	13
5.7	DYBDEBEGRENSNING	14
5.8	FLUKTÅPNINGER	14
5.9	OPPBEVARING OG OMSETNING AV HUMMER I FREDNINGSTIDEN	14
5.9.1	<i>Oppbevaring og omsetning av hummer i fredningstiden</i>	14
5.9.2	<i>Import av levende hummer</i>	15
5.10	BEVARINGSOMRÅDER FOR HUMMER	15
6	ANDRE AKTUELLE TILTAK	16
6.1	HAVBEITE/KULTIVERING VS. VILL HUMMER	16
6.1.1	<i>Havbeite</i>	16
6.2	KULTIVERING	16
6.2.1	<i>Innledning</i>	16
6.3	ANDRE TILTAK	17
6.3.1	<i>Kvote på hummer?</i>	17
6.3.2	<i>Adgangsbegrensning</i>	17
6.4	INFORMASJONSARBEID	17
7	KONTROLL/HÅNDHEVING	19
8	GRUPPENS TILRÅDNINGER	20
	VEDLEGG	22
	NASJONALT REGELVERK	22
	FELLESBESTEMMELSER	22
	SÆRLIG FOR IKKE-MANNTALLSFØRTE FISKERE	24
	TEINER SOM FANGSTREDSKAP	25

1 INNLEDNING

Bestanden av Europeisk hummer (*homarus gammarus*; heretter referert som hummer) i Norge har siden toppen rundt 1950 hatt en negativ utvikling og er for tiden på et historisk lavt nivå. I 1964 ble minstemålet satt til 22 cm og ble siste gang i 1993 hevet fra 24 cm til 25 cm, med unntak av Skagerrakkysten hvor minstemålet fra 1992 på 24 cm ble videreført. Fisketiden er begrenset til bare deler av året, og det er også innført tiltak for å redusere bifangsten av hummer i andre fiskerier.

Hevingen av minstemålet og de andre beskyttelsestiltakene som har blitt innført opp igjennom årene synes å ha hatt lite effekt på bestanden av hummer som har fortsatt sin negative utvikling.

Som for de øvrige fornybare ressursene i havet har fiskerimyndighetene som mål å forvalte hummerbestanden bærekraftig. Dette betyr en bestand som kan generere et bærekraftig langtidsutbytte stort nok til å utgjøre en økonomisk ressurs. En nedfisket hummerbestand representerer også et vesentlig økonomisk tap for samfunnet, og ut fra dagens prisnivå vil en tidobling av det registrerte utbyttet fra bestanden utgjøre en merverdi på rundt 100 millioner kroner per år.

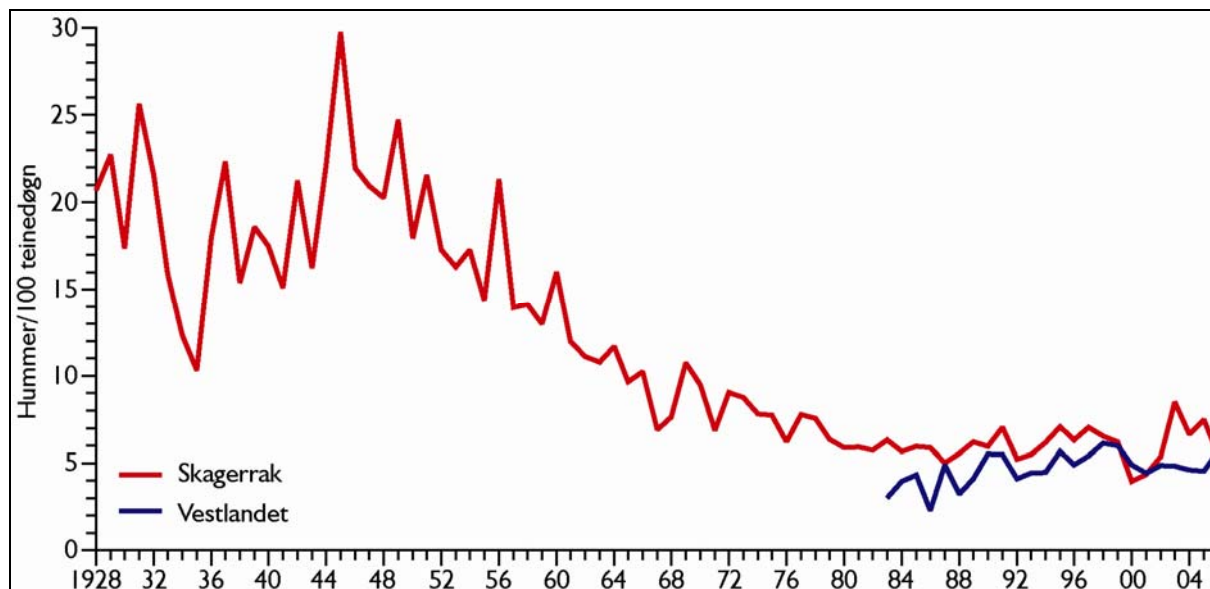
Etter initiativ fra Fiskeridirektøren ble en arbeidsgruppe for forvaltning av hummer opprettet i desember 2004. Arbeidsgruppen ble bedt om å finne tiltak som kan bidra til å bygge opp bestanden av hummer langs norskekysten, og finne virksomme reguleringer for hummerfisket.

Med sikte på bedre vern av og vekst i hummerbestanden har arbeidsgruppen fått i oppdrag å:

- evaluere gjeldende regelverk og utrede nye tiltak, herunder regler om:
 - minstemål
 - fredningstid
 - dybdegrensers/fluktåpninger
 - redskapsbruk
 - vern av rognhummer
 - bevaringsområder for hummer.
- foreslå harmonisering/forenkling av regelverket.
- søke samråd med aktuelle interessegrupper nasjonalt, regionalt og lokalt.
- på dette grunnlag legge fram for Fiskeridirektøren en rapport med forslag til reviderte/nye forvaltningstiltak med målsetting om å oppnå en biologisk og økonomisk/samfunnsmessig bedre forvaltning av hummer i Norge.

2 FORVALTNINGSMÅL FOR NORSK HUMMER

Havforskningsinstituttet har gjennomført bestandsovervåking på hummerbestanden på Skagerrakkysten siden 1928 og på Vestlandet siden 1983. På utvalgte steder langs kysten har man satt ut teiner og beregnet antallet fangede hummer per 100 døgn teinene står i sjøen. Utviklingen er vist i figur 2.1¹.

Figur 2.1 Antall hummer per 100 teinedøgn 1928 - 2006

På bakgrunn av utviklingen som vises i figur 2.1 antas hummerbestanden i norske områder å ha hatt en jevn nedgang siden midten av 1950-tallet, og vurderes for tiden til å være på samme lave nivået som det ble rundt 1970. Figuren viser også at hevingen av minstemålet i 1993 ikke synes å ha hatt noen merkbar effekt på bestanden.

Forvaltningen av den norske hummerbestanden skal sikre et størst mulig bærekraftig langtidsutbytte fra bestanden. Målsettingen er at dette langtidsutbytte skal være stort nok til at hummer utgjør en økonomisk ressurs.

Utviklingen i fangst per enhet innsats og de registrerte landingene antyder at hummeren er overbeskattet og har vært det i lang tid. Dette betyr at vi står overfor en bestand som i første omgang må gjenoppbygges, for deretter forvaltes bærekraftig. I en gjenoppbygningsfase må beskatningen være så begrenset som mulig, aller helst lik null. Desto mer begrenset fangsten er i en gjenoppbygningsfase, desto raskere går gjenoppbygningen. Supplert med kultivering/utsetting av yngel antas gjenoppbygningsfasen å kunne kortes ned.

Havforskningsinstituttet antar at fangsten av hummer var på et bærekraftig nivå i perioden 1945 – 1960. Gjennomsnittsfangsten i denne perioden lå på om lag 750 tonn, og den årlige fangsten varierte fra ca 600 til nær 1000 tonn, jf. figur 4.2. Det foreligger imidlertid ikke grunnlag for å anslå størrelsen på totalbestanden som gir grunnlag for disse fangsttallene. Fangsten per enhet innsats lå i samme periode på mellom 15 og 20 hummer per 100

¹ Tallene baserer seg på svar fra mellom 50 og 60 fiskere fra Hvaler i øst til Møre i Nordvest (skjema sendes til ca 80 fiskere). Den røde kurven representerer strekningen Østfold – Vest-Agder, den blå kurven Rogaland – Møre og Romsdal.

teinedøgn. Til sammenligning er den årlige registrerte fangsten de siste 30 år rundt 10 prosent av fangsten i denne perioden.

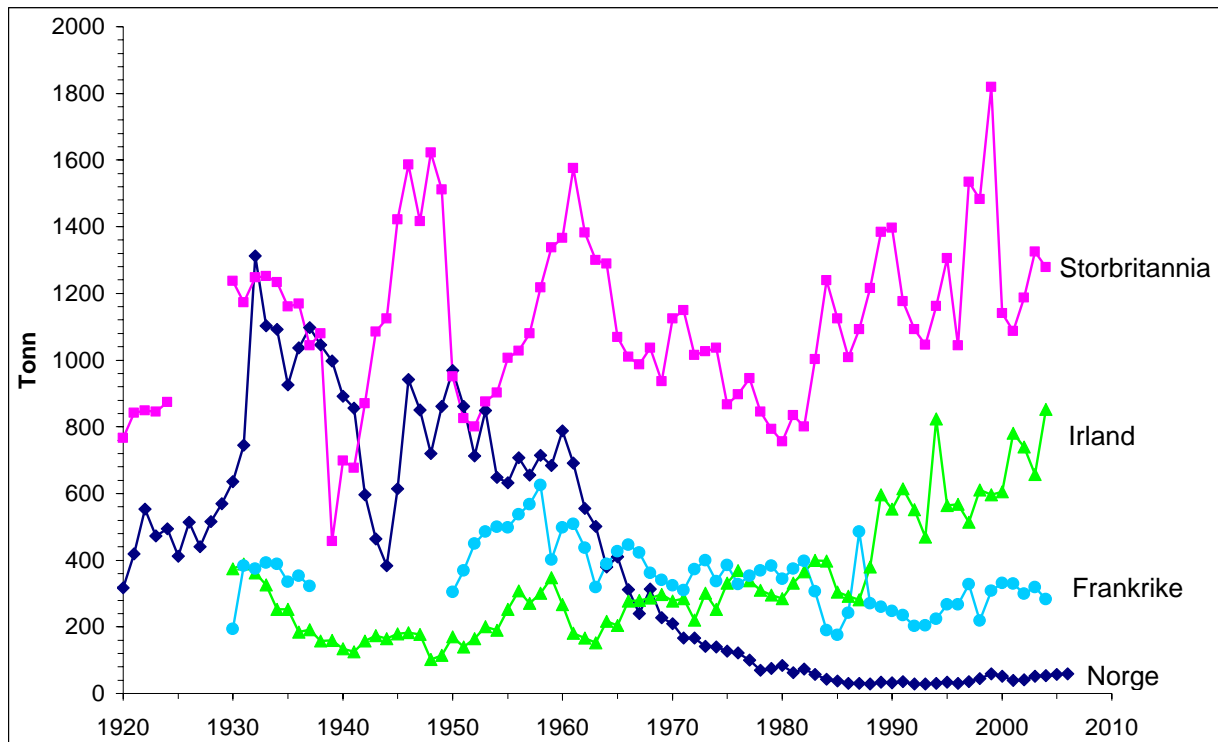
Etter arbeidsgruppens vurdering bør forvaltningsmålet for den norske hummerbestanden uttrykkes på to måter; for det første bør bestanden bygges opp slik at den kan bære et langtidsuttak mellom 500 og 700 tonn årlig total fangst og dessuten at fangsten per enhet innsats blir minimum 15 hummer per 100 teinedøgn. Grunnen til denne todelingen er at det vil ta tid å kunne fastslå hvorvidt et uttak er "bærekraftig på lang sikt". Økt innsats eller større andel registrert fangst vil kunne gi økt registrert uttak, uten at dette nødvendigvis sier noe om at uttaket fra bestanden da er bærekraftig på lang sikt. Fangst per enhet innsats er således et bedre uttrykk for bestandens tilstand, og gir dessuten et bedre grunnlag for å slå fast hvorvidt uttaket er på et bærekraftig nivå.

Varigheten av en gjenoppbygningsfase vil som nevnt avhenge av hvor effektivt fisket i perioden blir begrenset, og hvor omfattende og vellykket en eventuell utsetting av yngel blir. Arbeidsgruppen foreslår at en gjenoppbygningsfase får varighet minimum i 10 år inkludert kultivering/utsetting av yngel, alternativt lenger varighet uten utsetting av yngel. Nærmere om dette i kapittel 7.

3 HISTORISK TILBAKEBLIKK PÅ FORVALTNINGEN

3.1 Fangst

Historisk har Norge stått for de største fangstene av Europeisk hummer, og i årene fram til 1960 utgjorde de mellom 20 og 50 prosent av den totale fangsten i Europa. Til sammenligning utgjorde de årlig under 2 prosent de siste 20 årene. Det er ingen andre land i Europa som har erfart en slik dramatisk nedgang i fangstene som Norge, jf. figur 31. Det finnes ingen enkel forklaring på dette, men noen momenter kan belyses ved å vurdere andre lands fangstutvikling samt forvaltningstiltak. I den sammenheng er områdene rundt de britiske øyer, samt Frankrike av størst interesse.

Figur 3.1 Registrert fangst av hummer (*Homarus gammarus*) i utvalgte europeiske land (tonn)

Kilde: Havforskningsinstituttet – FAO Fisheries Statistics og Fiskeridirektoratet

I motsetning til alle andre land i Europa har Irland jevnt økt sine fangster fra rund 100 tonn i 1950-årene til ca. 400 tonn i begynnelsen av 1990-årene, fulgt av en formidabel vekst fram til 1994 til 824 tonn. Med unntak av Frankrike hvor fangstene har variert på nivå med England og Wales, men dog med en svak nedgang i 1990-årene, har alle andre land i Europa fanget relativt lite hummer. Sverige og Danmark har opplevd en nedgang i fangstene siden 1960-årene.

3.2 Forvaltning

Ved sammenligning av de forvaltningsmetoder som anvendes i Europa synes det å være mer som sammenfaller enn som skiller de ulike landene. Alle land har prøvd stort sett samme tiltak, bl.a. begrensning av fisketid, begrensning av fritidsfiske, lange fredningstider, minstemål og minstevekt og regler for utforming av fiskeredskaper.

I Storbritannia og Frankrike har det siden 1930-årene vært et sentralt biologisk prinsipp at tillatt minstemål på fangst av hummer skal følge grensen for kjønnsmodning. Først i 1993 gjennomførte Norge et tilsvarende tiltak. I tillegg har flere land hatt vern av rognhummer. Et annet sentralt skille er at fisket etter hummer bl.a. på Irland og i Storbritannia er lisensiert, og

at fritidsfisket således er begrenset, mens det norske fisket hele tiden har vært åpent for alle, dog med strengere redskapsbegrensninger for fritidsfiskere enn yrkesfiskere. En del av bakgrunnen for dette er de geografiske ulikhetene, hvor vår omfattende skjærgård og tallrike lange fjorder opp igjennom historien har dannet grunnlaget for et omfattende fritidsfiske.

I flere europeiske land er reguleringen av fisket organisert ut fra et prinsipp om lokal havdeling. Hvert lokalsamfunn har ansvar for å regulere sin egen hummerbestand. Bare lokale fiskere får tillatelse til å fiske på bestanden etter at de har deltatt i prosessen med å bestemme hvordan hummeren skal fiskes. Når en ut fra en slik modell først er kommet til enighet har reguleringssystemet bred tilslutning og høy legitimitet.

Forskjellene i forvaltningstiltak (fredningstid, rognhummerforbud og minstemål) mellom Storbritannia og Norge kan være en viktig og medvirkende årsak til forskjellene i fangstutvikling og bestandstørrelse. En annen sannsynlig forklaring er at et lisensiert fiskeri med et begrenset antall aktører mindre ressurskrevende å kontrollere, og en kan således forvente større effekt av reguleringen, enn et fiskeri med en rekke uregistrerte aktører i tillegg til yrkesfisket slik som vi har i Norge.

4 FANGST AV HUMMER

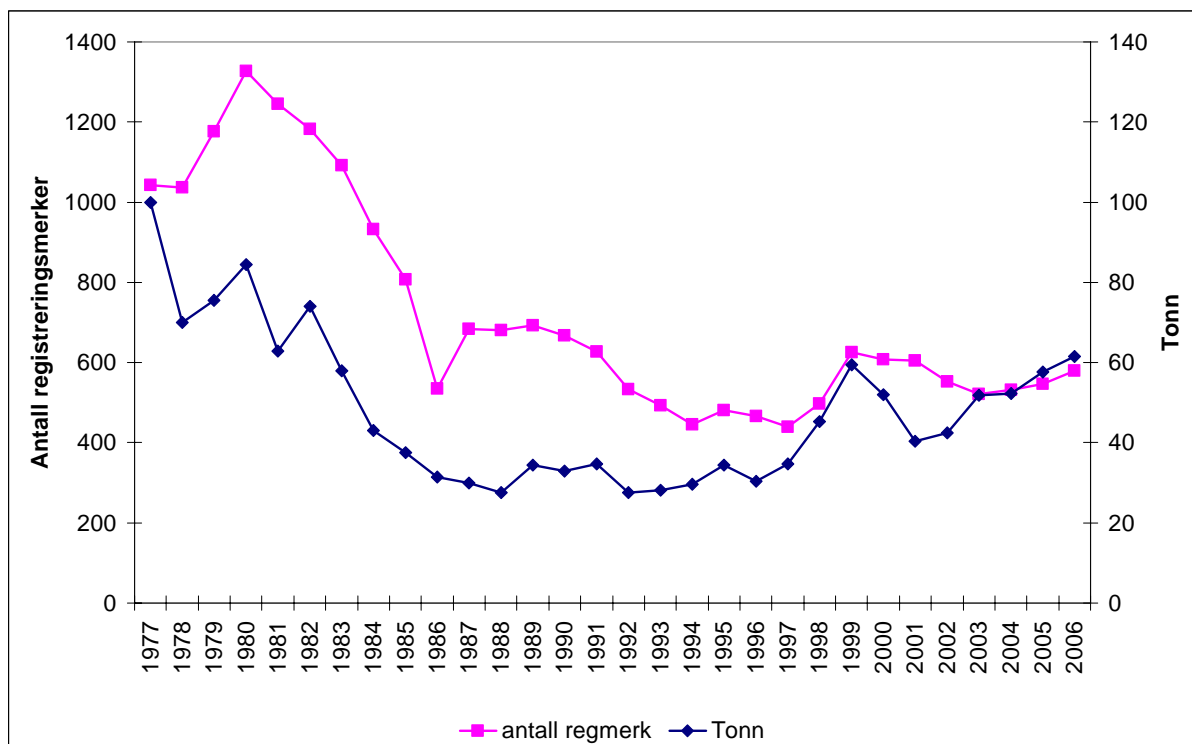
4.1 Fangststatistikk og deltakelse

I tabell 4.1 er den registrerte fangsten av hummer i 2005 og 2006 fordelt på salgslag. Som tabellen viser er det registrerte hummerfisket størst på Vestlandet, og Sunnmøre og Romsdals Fiskesalslag er laget som omsetter mest hummer per år. Pris- og verditallene viser imidlertid at oppnådd pris er størst i sør.

Tabell 4.1 Levert hummer fordelt på salgslag 2005 og 2006. Kvantum i tonn, verdi i millioner kroner

	2005	2006	2005	2006	2005	2006
	Tonn	Tonn	Verdi	Verdi	Gj.snitt pris kr	Gj.snitt pris kr
Skagerakfisk	9,0	8,0	2,0	2,0	222	250
Rogaland Fiskesalgslag	9,1	10,4	1,9	2,3	209	221
Vest-Norges Fiskesalslag	15,8	16,7	2,8	3,2	177	192
Sunnmøre og Romsdals Fiskesalslag	18,8	24,2	3,5	4,4	186	182
Andre salgslag	4,9	2,2	0,6		122	
Sum	57,6	61,5	10,8	11,9	188	193

Arbeidsgruppen har også innhentet tall som kan si noe om utviklingen i deltakelsen i hummerfisket. I figur 4.1 vises antallet registreringsmerker det er registrert fangst av hummer på i perioden 1977 til 2006, samt den totale fangsten av hummer samme periode.

Figur 4.1 Antall registreringsmerker med fangst av hummer og totalfangst av hummer 1977 – 2006

Kilde: Fiskeridirektoratet

Som figur 4.1 viser gikk antallet fartøy det fiskes hummer fra kraftig ned i begynnelsen av 1980-tallet, etter en økning siste del av 1970-tallet. Siden 1990 har antallet variert mellom ca 450 og ca 600 deltakende fartøy per år. Tallene er imidlertid ikke helt presise, da ett fartøy kan ha flere registreringsmerker i løpet av et år, men tallet gir likevel et inntrykk av

hovedtrekkene. Når det gjelder fangsten, nådde denne en foreløpig bunn rundt 1990, men har siden tatt seg noe opp igjen. I 1977 var den registrerte fangsten ca 100 tonn, mens den var på sitt foreløpig laveste nivå i 1988, da det ble landet 27,5 tonn hummer i Norge.

Ut fra figur 6.1 kan det leses at antallet fartøy som driver hummerfiske er ganske stabil, samtidig som fangstmengden er svakt økende. Tatt i betraktning økt fangstmengde og at fangsten per enhet innsats har gått ned de siste årene, jf. figur 2.1, tilsier det at den samlede fiskeinnsatsen er økt, alternativt at en større del av fangsten er kommet inn statistikken.

5 DRØFTING AV REGULERINGSFORMER FOR HUMMERFISKE

5.1 Innledning

Etter arbeidsgruppens vurdering er det hvor raskt man ønsker å gjenoppbygge bestanden som avgjør hvilke virkemidler som skal tas i bruk. Desto strengere vern, desto raskere vil bestanden vokse. Prosessen som er todelt forutsetter ulike forvaltningsregimer: I den første fasen, gjenoppbygningen, vil forvaltningsmålet være å nå det laveste nivået for bærekraftig langtidsutbytte fra bestanden. Deretter, i den neste fasen, vil målet være å sikre at størrelsen på bestanden ikke går under dette nivået. Kort sagt; dersom forvaltningsmålet er 15 hummer per 100 teinedøgn vil gjenoppbygningsfasen være til dette målet er nådd, og deretter vil et fiske kunne betraktes som bærekraftig så lenge fangsten per enhet innsats ikke går under dette nivået.

Innføring av en totalfredning for hummer vil være det mest effektive tiltaket med hensyn til gjenoppbygning av bestanden. En forutsetning er imidlertid at vernet blir respektert, noe som vil forde en omfattende kontroll- og informasjonsinnsats. Det vil være naivt å tro at ikke tyvfiske med garn, ruser og teiner fremdeles vil foregå, samtidig som de lovlydige som følger reglene vil være ekskludert fra hummerfisket. Den omfattende informasjons- og kontrollinnsatsen må derfor opprettholdes gjennom hele verneperioden. En totalfredning forventes også å øke grunnlaget for et svart marked for hummer.

Uoffisielle målinger fra Havforskningsinstituttet antyder at fritidsfisket etter hummer kan være like omfattende som yrkesfisket. Dette innebærer at både fritids- og yrkesfisket må omfattes av effektive reguleringstiltak. For å nå fritidsfiskerne, må reguleringene være lett forståelige og enkle å formidle. Etersom gruppen også består av mange tilreisende fra andre områder, bør reglene i størst mulig grad være harmoniserte, både for fangst og omsetning. Det må også tas hensyn til hummerens posisjon som en viktig del av landets kystkultur, og som i likhet med tradisjonelt fritidsfiske i sjøen, er et viktig symbol på allemannsretten.

Den norske hummerbestanden kan trolig gi et langtidsutbytte på 500-700 tonn pr år dersom den blir gjenoppbygget, dvs. en tidobling fra dagens registrerte nivå. Forutsatt at prisen ikke endres ved økt kvantum, representerer det en økt verdi til fisker på rundt 100 millioner kroner per år. Gitt at hummerbestanden har vært holdt nede på dette nivået i rundt 30 år, er det snakk om betydelig tapte inntekter for samfunnet.

5.2 Tre alternative forvaltningsstrategier

Arbeidsgruppen ser for seg tre alternative løp for den fremtidige hummerforvaltningen:

1. Revidere gjeldende forvaltningsregime for å redusere fangsten av hummer
2. Innføre full fredning i en begrenset periode (anbefalt 15 – 20 år) avløst av et sterkt begrenset fiske
3. Innføre full fredning samt utsetting av hummeryngel i en begrenset periode (minimum 10 år) avløst av et strengt regulert fiske.

Det første alternativet innebærer å revidere gjeldende regler med det formål å redusere den samlede beskatning av hummerbestanden, gjennom mer effektive og enklere formidlbare regler. Alternativ 2 innebærer en full fredning i en periode, gjenoppbygningsfasen, for deretter å åpne for et sterkt begrenset fiske (mer begrenset enn dagens regler åpner for). Det tredje og

siste alternativet arbeidsgruppen ser for seg er tilsvarende alternativ 2, bortsett fra at det i gjenoppbygningsfasen legges opp til en omfattende utsetting av hummeryngel. Et slikt utsettingsprogram vil på kort sikt utløse ekstra kostnader sammenlignet med de to øvrige alternativene, for i tillegg til selve arbeidet med å sette ut, er det behov for å utvide kapasiteten til produksjon av hummeryngel.

To av alternativene innebærer at det i en periode innføres en full fredning, dvs. en gjenoppbygningsperiode med total fredning og en fiskeperiode hvor uttaket skal være bærekraftig på lang sikt. Etter arbeidsgruppens vurdering vil dette være den beste løsningen for hummeren, og er således alternativet arbeidsgruppen anbefaler ut fra en ressursmessig vurdering. Vesentlig for disse alternativene er varigheten på fredningsperioden, hvor utsetting av yngel gjøres for å korte ned gjenoppbygningsfasen. Arbeidsgruppen antyder at en fredningsperiode minimum må vare i 10 år for å ha noen effekt, lenger hvis det ikke drives kultivering/utsetting av hummer. Alle alternativene vil uansett forutsette at et forvaltningsopplegg som sikrer et bærekraftig langtidsbytte trer i kraft når bestanden har nådd forvaltningsmålet, og det er dette som beskrives i alternativ 1.

Arbeidsgruppen anbefaler at høringen drøfter de tre alternative forvaltningsstrategiene, og de reguleringstiltak arbeidsgruppen foreslår ved fortsatt åpning for et begrenset hummerfiske.

5.3 Fredningstid/fangsttid

5.3.1 Modellberegning – fredning

I det følgende er det vurdert hvilke effekter ulike fredningsalternativ vil kunne få for eventuell oppbygging av hummerbestanden. HI ved Tore Kristiansen har utviklet en modell som er basert på den aller siste biologiske kunnskap om hummer i Norge, som i hovedsak tar utgangspunkt i Kvitsøystudiene.

Modellen er brukt for å simulere utviklingen i bestanden (antall hunner i sjøen) i årene etter at de aktuelle tiltak ble iverksatt. Fem forskjellige fiskebetingelser er simulert, inkludert nåværende fiskeregime² (a. Fisketid oktober – desember, 100 %); fisketid kun i oktober (b. 80 % av nåværende total fangst); fisketid kun i november (c. 15 % av nåværende total fangst); fisketid kun i desember (d. 5 % av nåværende total fangst); ingen fisketid – full fredning (e.).

Simuleringene som er kjørt med denne modellen, viser at hummerbestanden ved nåværende forvaltningsregime ikke gis mulighet for en vesentlig oppbygging, selv i et hundreårsperspektiv. Resultatene viser også at de mest optimale forvaltningsregimene (for hummeren), dvs. full fredning, eller tilnærmet nulluttak, vil ta betydelig tid (20 – 30 år) før bestanden når et høgt og stabilt nivå. En totalfredning eller tilnærmet totalfredning vil imidlertid ha en umiddelbar positiv effekt, og simuleringene viser at en totalfredning i for eksempel 10 år vil ha en vesentlig positiv effekt.

5.3.2 Fredningstid

Som gjengitt i kapittel 5 gjelder fem ulike fredningstider for hummer i Norge. Langs størstedelen av kysten hvor det registreres fangst av hummer, dvs. fra svenskegrensen i øst til og med Sogn og Fjordane fylke, gjelder fredningen fra 1. januar til 1. oktober. I Møre og Romsdal, hvor det også foregår et relativt stort hummerfiske gjelder fredningen fra 1. juni til 16. september. Dette er hummerfiskets hovedområder.

² Fredningstid fra 1. januar – 1. oktober gjelder på kyststrekningen fra svenskegrensen til og med Sogn og Fjordane. I øvrige områder gjelder andre fredningstider.

Bakgrunnen for variasjonen i fredningstidene er bl.a. biologiske og lokale hensyn, i tillegg til at deler av regelverket er blitt endret flere ganger.

Det vil være en betydelig forenklingsgevinst ved å innføre felles fredningstid for hele landet. Særlig gjelder dette for de som utøver fisket i et annet område enn sitt bosted. Tilgjengeligheten av hummer gjennom året vil imidlertid bli redusert, men det vil samtidig bli enklere å ha kontroll med omsetningen. Nærmere om omsetningen i et slikt system under kapittel 5.9. Arbeidsgruppen vil anbefale at det innføres felles fredningstid for hele landet fra 1. januar kl. 0800 til 1. oktober kl. 0800, med unntak av en ev. gjenoppbyggingsperiode med full fredning.

Nedenfor følger en drøfting av ulike reguleringstiltak som kan være hensiktsmessig dersom en velger å bruke noe lenger tid på å bygge opp hummerbestanden enn det en full fredning vil gi. Reguleringstiltakene som drøftes vil også kunne være hensiktsmessig i etterkant av en eventuell full fredningsperiode.

5.4 REDSKAPSBEGRENSNING

5.4.1 Redskapsbegrensning teiner

Gjeldende regelverk setter ingen begrensning på antall teiner for manntallsførte fiskere. Fritidsfiskere kan fiske med maksimalt 20 teiner, og begrensningen gjelder både per person og per fartøy. Hummerbestandens dårlige forfatning tilsier at redskapsmengden bør begrenses for å begrense fiskepresset.

I lys av hummerbestandens tilstand og behov for daglig røkting av teinene, foreslår arbeidsgruppen at det innføres en redskapsbegrensning for manntallsførte fiskere på 50 teiner per fisker og fartøy.

Arbeidsgruppen foreslår at antall teiner for fritidsfiskere reduseres, og forslås satt til 10 per person (og per fartøy). Av hensyn til kontrollerbarhet, anbefales det ikke innført et formelt definisjonsskille mellom hummerteiner og andre teiner.

5.4.2 Redskapsbegrensning andre redskap

Regelverket bør utformes slik at en unngår at det tas hummer i annet fiskeri. Det bør legges vekt på redskapsutvikling bl.a. i rusefisket etter ål og leppefisk. Her har bruk av sperrerist vært forsøkt, dog ikke med altfor godt resultat. Imidlertid har forsøkene tydelig vist at bifangst av hummer ved rusefiske etter ål og leppefisk er et betydelig problem, og videre forskning på dette området bør prioriteres.

I garnfisket bør det vurderes å løfte garnene litt fra bunnen slik at en ikke fanger hummer. I garnfisket etter rognkjeks langs Finnmarkskysten er det nylig gjennomført forsøk med skjørt på garnene for å redusere bifangsten av kongekrabbe. Forsøkene har vært vellykkede, og om lærdommen fra dette kan overføres til garnfiske hvor bifangst av hummer er et problem bør undersøkes.

Arbeidsgruppen foreslår et forbud mot garn og teinefiske i 14 dager før hummerfisket starter, dvs. at det ikke er tillatt å fiske med garn og teiner i perioden fra og med 15. september til og med 30. september.

5.5 MINSTEMÅL/MAKSIMALMÅL

5.5.1 Måling av hummer

Arbeidsgruppen anbefaler å endre § 44 i utøvelsesforskriften slik at måling av hummer skal foretas ved måling av ryggskjoldlengden, dvs. fjerne underpunkt (3) og endre underpunkt (8). I utøvelsesforskriftens § 43 underpunkt 32 heter det at det ikke er tillatt å fiske hummer under 24 og 25 cm totallengde (avhengig av hvor i landet fisket foregår). Denne bestemmelsen bør endres til kun å vise til "hummer med ryggskjoldlengde under 88 mm". For øvrig viser gjeldende forskrift kun til en ryggskjoldlengde, 8,8 cm, hvilket representerer ca 25 cm totallengde, og harmonerer således ikke med minstemålet på 24 og 25 cm etter § 43.

5.5.2 Minstemål

Gjeldende minstemål er satt på det nivå som medfører at minimum halvparten av hummerne er blitt kjønnsmodne og har kunnet gjennomføre en gyting før den blir fanget. Begrunnelsen for å bruke ulike minstemål på Skagerrakkysten og i resten av landet, har vært ut fra biologiske hensyn og en antakelse om at hummeren blir raskere kjønnsmoden langs Skagerrakkysten enn ellers i landet. Nyere forskning viser imidlertid at bildet synes heller å være motsatt.

Arbeidsgruppen foreslår at minstemålet settes til 88 mm ryggskjoldlengde for hele landet.

5.5.3 Maksimalmål

Fra salgslagene har arbeidsgruppen fått oppgitt at den best betalte og enklest omsettelige hummeren har en vekt mellom 700 og 800 gram (ryggskjoldlengde rundt 105 mm, mellom 28 og 30 cm totallengde). Hummer over 1 kg (ryggskjoldlengde større enn 115 mm, ca 32 cm totallengde) er mindre attraktiv, da denne er grovere i kjøttet. Et eventuelt maksimalmål vil således ikke slå negativt ut for den registrerte omsetningen av hummer.

Arbeidsgruppen foreslår at det innføres et forbud mot fangst og omsetning av hummer med ryggskjoldlengde større enn 115 millimeter (tilsvarer om lag 32 cm totallengde).

5.6 VERN AV ROGNHUMMER

For å bygge opp igjen hummerbestanden synes vern av rognhummer å være et målrettet virkemiddel. Erfaringer fra andre land tyder på en ønsket effekt.

Et forbud mot ilandføring av rognhummer antas å være kurant å argumentere for ut fra biologiske forhold. Sammenhengen mellom å sette ut igjen hummer med rogn og oppbygning av bestanden er enkel å akseptere og formidle, og antas å kunne bli et effektivt virkemiddel. Et rognhummerforbud bør også kombineres med såkalt "V-merking" av rognhummer. Det innebærer at dersom en får hummer med utrogn, skal det klippes av en liten bit i halelappen til høyre for den midterste halelappen når hummeren sees fra undersiden.

Arbeidsgruppen foreslår at det innføres vern av rognhummer og plikt til V-merking av rognhummer ved fiske etter hummer. Videre foreslås det forbud mot omsetning av rognhummer og V-merkede hummer.

5.7 DYBDEBEGRENSNING

Dybdegrensener i hummerfredningsperioden er et virkemiddel som er forholdsvis enkelt å håndheve. Dybdegrensene varierer imidlertid mye rundt om i landet, noe som gjør bildet mer uoversiktlig, særlig for tilreisende.

I henhold til dagens regelverk gjelder det ulike dybdegrensener rundt om i landet. Fra svenskegrensen til Varnes fyr på Lista i Vest-Agder gjelder dybdegrensene på minimum 25 meter. I Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane er dybdegrensene 15 meter, men dersom det er montert fluktåpninger på 80 mm i teinene kan teinene settes grunnere. I Møre og Romsdal er dybdegrensene 10 meter, mens det ellers i landet ikke gjelder noen dybdegrensene. Området fra Varnes fyr på Lista til grensen mot Rogaland har ingen dybdegrensene i fredningstiden, til tross for at områdene øst og vest for dette har grenser. Arbeidsgruppen foreslår at området innlemmes i reglene som gjelder for resten av Vest-Agder, dvs. minimum 25 meter.

Arbeidsgruppen foreslår at grensene for minimum dybde fortsatt bør gjelde. Sammenhengen fluktåpninger og minimumsdybder drøftes nærmere i kapittel 5.8.

5.8 FLUKTÅPNINGER

Undersøkelser utført av Havforskningsinstituttet viser at små hummer kan forlate teina når fluktåpninger er montert. Det er også en klar sammenheng mellom størrelsen på fluktåpningen og størrelsen på hummeren som klarer å forlate teina. Med utgangspunkt i at minimum 50 % av hummer under minstemålet må kunne klare å forlate teina innen ett døgn, anbefales det at det innføres krav om sirkelformede fluktåpninger på 60 mm ved minstemål lik 88 mm ryggskjoldslengde.

Ved montering av fluktåpninger bør disse monteres med bomullstråd, og ikke nylon. Dette gjør at hvis man mister teina, vil bomullstråden råtne etter en tid og der fluktåpningene var vil det bli en større åpning. Dette vil redusere faren for spøkelsesfiske fra tapte teiner, hvilket er et problem inntil teina begros så mye at den ikke fisker lenger. Tapte teiner fortsetter å fiske, ettersom de blir tilført nytt agn så lenge fisk og skaldyr blir fanget og dør inne i teina.

5.9 OPPBEVARING OG OMSETNING AV HUMMER I FREDNINGSTIDEN

5.9.1 Oppbevaring og omsetning av hummer i fredningstiden

Gjennom arbeidet med forenkling av reglene for utøvelse av fiske i 2004, ble det fremmet forslag om å innføre forbud mot oppbevaring av hummer i sjøen i fredningstiden. Begrunnelsen var at et slikt forbud vil gjøre det vanskeligere å fange hummer i fredningstiden, samtidig som det vil lette kontrollarbeidet.

I enkelte områder kan det imidlertid være vanskelig for fisker å få avhendet hummeren før fredningstiden inntreffer. Godkjente kjøpere bør derfor kunne ha adgang til å oppbevare hummer i sjøen i fredningstiden. Skagerakfisk uttalte til høringen i 2004 at det av omsetningsmessige årsaker var en stor fordel at også fisker kunne oppbevare lovlig fanget hummer i sjøen i fredningsperioden. En slik adgang forutsetter imidlertid at all hummer som skal oppbevares levende i sjøen i fredningstiden er registrert før fredningen inntreffer. Skagerakfisk foreslo at salgslagene kunne administrere en slik registreringsordning.

Arbeidsgruppen foreslår å innføre generelt forbud mot oppbevaring av levende hummer i sjøen i fredningstiden. Hummer som ved inngangen av fredningsperioden er innmeldt til salgslagene for omsetning kan likevel oppbevares i sjøen inntil slik omsetning kan skje. Fiskeridirektoratet kan også gi tillatelse til å oppbevare hummer i sjøen til godkjent kjøper.

5.9.2 Import av levende hummer

I henhold til gjeldende regelverk er det tillatt å innføre levende hummer til Norge. Formålet er å dekke etterspørselen i markedet når norsk hummer er fredet. Det er ikke tillatt å sette ut levende hummer uten særlig tillatelse. Det har imidlertid vært fanget amerikansk hummer i Norge og denne har vært satt ut av mennesker. Amerikansk hummer vil være en introdusert art i våre farvann, og kan være bærer av bakterier og parasitter. Amerikansk hummer er for eksempel resistent mot bakterien "Gasskemi", noe den europeiske hummeren ikke er. Utsetting av amerikansk hummer kan utgjøre en alvorlig trussel for den europeiske hummeren, og fiskerimyndighetene ser svært alvorlig på denne type miljøkriminalitet.

Arbeidsgruppen foreslår at det innføres forbud mot innførsel av levende amerikansk hummer til Norge, men at det fortsatt skal være adgang til å innføre levende europeisk hummer.

5.10 BEVARINGSOMRÅDER FOR HUMMER

Den 19. september 2006 fastsatte Fiskeri- og kystdepartementet forskrift om bevaringsområder for hummer. Alle de fire bevaringsområdene som ble etablert er lokalisert langs Skagerrakkysten. Områdene ligger i Flødevigen i Arendal kommune, i Risør havn, Risør kommune, ved Vestre Bolærne i Nøtterøy kommune og ved Kvernskjær i Hvaler kommune. I bevaringsområdene er alt fiske forbudt, bortsett fra med håndsøre, fiskestang, juksa eller dorg. Havforskningsinstituttet har adgang til å drive et forskningsfiske i bevaringsområdene. Forskriften sier ikke noe om hvor lenge begrensningene skal gjelde, men i forvaltningsplanen for områdene (som er under utarbeidelse) er det tatt utgangspunkt i 10 års varighet.

Formålet for bevaringsområdene er definert som: "Bestanden av hummer har økt signifikant på utvalgte lokaliteter innen utgangen av 2017, sammenliknet med utvalgte kontrollområder utenfor bevaringsområdene". Dersom målet oppnås, vil det bli vurdert å etablere flere og ev. større bevaringsområder for hummer.

Arbeidsgruppen foreslår at ordningen med bevaringsområder blir evaluert etter 5 år og at det på bakgrunn av evalueringen blir vurdert hvorvidt vernet skal videreføres eller ikke, og om det eventuelt skal utvides til flere og/eller større områder.

6 ANDRE AKTUELLE TILTAK

6.1 HAVBEITE/KULTIVERING VS. VILL HUMMER

6.1.1 Havbeite

Tillatelse til havbeite med hummer gis med hjemmel i akvakulturloven og forskrift om tildeling og drift ved havbeiteverksemd (havbeiteforskriften) av 28. august 2003.

Disse tillatelsene innebærer en rett til utsetting og gjenfangst av krepsdyr, bløtdyr og pigghuder i næringsformål, jf. havbeiteforskriften § 1. Foreløpig har Fiskeri- og kystdepartementet bestemt at ordningen skal omfatte hummer og stort kamskjell.

Innehaver av havbeitetillatelse får enerett til gjenfangst av den utsatte arten, det betyr enerett til gjenfangst av de akvakulturdyrene han selv har satt ut - i tillegg til enerett til fangst av de viltlevende hummerne som er i det området som omfattes av havbeitetillatelsen.

Gjenfangstretten gjelder kun innenfor den avgrensede lokaliteten som havbeiter blir tildelt. Det betyr at dersom akvakulturdyrene vandrer utenfor det eksklusive området kan hvem som helst lovlig fange disse (i lovlig fangstperiode), selv om de er merket.

6.2 Kultivering

6.2.1 Innledning

Kultivering er utsetting av organismer og levende rogn i fjorder og havområder hvor formålet er å bygge opp bestanden. Her har man ingen eksklusiv gjenfangstrett slik som i havbeitevirksomhet.

Tanken om å styrke hummerbestanden med utsetting av oppdrettet yngel ble prøvd ut allerede på 1850-tallet i Frankrike (Nicosia & Lavalli 1999 med referanser). Forsøk ble også satt i gang i USA og Norge på 1870 tallet, og fra 1885 til 1954 ble mer enn 20 hummerklekkerier etablert i USA, Canada, Norge, Frankrike og Storbritannia.

I Norge var det G.M. Dannevig og hans etterkommere ved Forskningsstasjonen i Flødevigen ved Arendal som stod for det meste av dette arbeidet (Dannevig 1936, Dannevig 1928). I perioden 1990 – 1994 ble det gjennomført storskala utsetting av hummeryngel på Kvitsøy i Rogaland og om lag 128 000 hummerunger ble satt ut. Den utsatte hummeren rekrutterte til fisket, og ved årsskiftet 1997/1998 utgjorde den 43 % av all lovlig fangst på Kvitsøy. I perioden 1998 til 2001 utgjorde den utsatte hummer mellom 50 og 60 % av all fangst, og total gjenfangst steg til 6,2 % ved utgangen av desember 2001. Totalt 7 950 kultivert hummer er gjenfanget og utgjør et enestående grunnlagsmateriale for sammenligning mellom vill og utsatt hummer. Det er totalt gjenfanget 1 500 rognhummer som ble utsatt som yngel, og alle hadde gytt minst én gang. Dette er utvilsomt et positivt bidrag til den totale reproduksjonen i utsettingsområdet.

Arbeidsgruppen skal ut fra sitt mandat blant annet foreslå tiltak for å øke hummerbestanden langs kysten. Havbeite er ikke egnet som tiltak i så henseende.

Utsetting av småhummer som et kultiveringstiltak vil kunne være et tiltak for å øke hummerbestanden. Det måtte da baseres på kunstig klekkede hummeryngel fra den lokale bestanden og som produseres i hummerklekkerier.

6.3 Andre tiltak

6.3.1 Kvote på hummer?

Reguleringen av hummerfisket i Norge har omfattet innsats- og tekniske reguleringer, og ikke uttaksregulering (kvote). Årsakene til at kvoteregulering ikke har vært brukt er for det første at hummerbestanden kan sies å bestå av en rekke lokale bestander ettersom den er så stasjonær. Hummerfisket ville forutsette en svært lokal kvoteregulering, hvilket ville være krevende å både fastsette riktig og håndheve. Når det heller ikke foreligger noen gode bestandsestimater og det foregår et såpass omfattende fritidsfiske, er uttaksregulering i form av kvoter en lite hensiktsmessig reguleringsform.

6.3.2 Adgangsbegrensning

Adgangsbegrensning er vanlig i land der det foregår kommersielt hummerfiske av betydning, for eksempel i Canada. I Norge har spørsmålet om adgangsbegrensning av hummerfisket i liten grad vært drøftet.

Arbeidsgruppen mener at bestandssituasjonen nå tilsier at spørsmålet om adgangsbegrensning i hummerfisket må belyses som ett av flere mulige forvaltningstiltak. Ved en eventuell innføring av adgangsbegrensning i hummerfisket må relevante kvalifikasjonskriterier settes. Normalt ved adgangsbegrensning vil fiskernes omsetning av vedkommende fiskeslag en gitt periode før adgangsbegrensningen (kvalifikasjonsperiode) legges til grunn for tildelingen av deltakeradgang. Ved adgangsbegrensning er det også vanlig å beholde en åpen gruppe for fiskere som trapper ned og for rekruttering. Kriteriet for å fastsette lukket gruppe er ikke vurdert og vil måtte belyses i et ev. senere høringsnotat om forslag til lukking av hummerfisket. Arbeidsgruppen forutsetter at hensynet til deltidsfiske (åpen gruppe) og fritidsfiske kan ivaretas selv om man innfører en ordning med lukket gruppe i hummerfisket.

Arbeidsgruppen ber om innspill fra de regionale høringsmøtene til forslaget om en ev. adgangsbegrensning av hummerfisket.

6.4 Informasjonsarbeid

Bestandssituasjonen for hummer har som vist i figur 2.1 lenge vært på et lavt nivå. Det er likevel mange som ferdes i kystsonen som nok ikke er klar over situasjonen, og som må informeres om dette og de tiltak fiskeriforvaltningen har innført for å gjenoppbygge bestanden. Særlig for hummerfisket antas det å være vel så effektivt å fokusere på informasjon som på ytterligere reguleringer, da en stor del av fisket foretas av fritidsfiskere.

Arbeidsgruppen foreslår at fiskeriforvaltningen aktivt benytter sine hjemmesider til å informere om bestandssituasjon og gjeldende regler for hummerfiske på sine nettsider. Fiskeridirektoratet har i juni 2007 opprettet egne sider for barn og unge på www.fiskeridir.no, hvor bl.a. hummer er viet oppmerksomhet i håp om å engasjere de yngre slik at disse kan påvirke de voksne.

Sommeren 2007 har Fiskeridirektoratet i samarbeid med Havforskningsinstituttet gjennomført en egen kampanje "Hummeren har sommerferie til 1. oktober!". Kampanjen retter seg i første rekke mot fritidsfiskere og tilreisende og har nedslagsfelt Skagerrakkysten. Kampanjen har bestått av tusenvis av flygeblader og oppslag rundt om på marinaer, nærbutikker og der hvor fiskeredskaper selges. Kampanjen ble godt mottatt og ble omfattende referert i pressen, og tilsvarende kampanjer bør vurderes også i andre områder.

Parallelt med sommerkampanjen har publikasjonen ”Kysten er din” blitt lagt ut. Arbeidsgruppen anbefaler at Fiskeridirektoratet prioriterer publikasjonen på informasjonsbudsjettet, og sørger for at denne er oppdatert og distribueres omfattende.

Arbeidsgruppen anbefaler også at Fiskeridirektoratet deltar aktivt og tar initiativ til kampanjer og aktiviteter hvor det rettes oppmerksomhet på hummerfiske, ulovlig fiske og fritidsfiske generelt. Et aktivt informasjonsarbeid og synlighet langs kysten utgjør et viktig bidrag i kampen mot ulovlig hummerfiske.

7 KONTROLL/HÅNDHEVING

Effektiv kontroll og håndheving er en forutsetning for at reguleringene skal ha effekt. Som følge av en stor og uoversiktlig gruppe fritidsfiskere i tillegg til yrkesfiskerne, er oppsynet med hummerfisket ressurskrevende, særlig i sør hvor de øvrige kystfiskeriene er begrenset.

Fiskerimyndighetene erkjenner at bestemmelsene for hummerfiske trolig mangler legitimitet. Til tross for mange års oppsynstjeneste synes det fortsatt å være liten respekt for å etterleve bestemmelsene. Dette kan henge sammen med at det kan være problematisk å godta å bli anmeldt og mistenkt for ulovlig hummerfiske dersom hensikten med det utsatte redskap ikke var å fange hummer, men lovlig fangst av krabbe eller lovlig fangst av fisk. En annen forklaring kan være at alle de nevnte påbud kan ha blitt oppfattet som uhensiktsmessige, og at dette har bidratt til å svekke også selve fredningstidens og minstemålets legitimitet. Arbeidsgruppen har imidlertid tiltro til at den alminnelige fritidsfisker vil respektere fredningstiden og minstemålet dersom dette reguleres på en måte som det er lett å innrette seg etter og forstå nødvendigheten av. Arbeidsgruppen har dessuten tiltro til at et oversiktlig regelverk lettere lar seg håndheve.

Fiskerimyndighetene har blitt kritisert av de lokale fiskerlagene langs Skagerrakkysten for manglende kontroll og overvåking. Tidligere var fiskerioppsynet organisert med bl.a. lokale oppsynsmenn. Fiskerimyndighetene hadde imidlertid blandede erfaringer med denne formen for kontroll, og ordningen ble avvirket. Frem til høsten 2006 var kontrollvirksomheten på Skagerrakkysten begrenset, men da indre kystvakt satte inn sitt nye fartøy "KV Nornen" er overvåkingen av disse områdene blitt betydelig styrket. I starten av hummerfisket i oktober, samt under gjennomføringen av andre fiskerier, suppleres kontrollen med Fiskeridirektoratets oppsynsbåt "MS Munin". Ellers i landet er omfanget av kystfisket større, og den samlede oppsynsinnsatsen er således også større.

Med utgangspunkt i utfordringene knyttet til kontroll med hummerfisket, har arbeidsgruppen i sitt forslag til reguleringer lagt vekt på helhetlige og lett forståelige reguleringstiltak, samtidig som hummerens biologi blir tatt hensyn til. Imidlertid vil en såpass betydelig endring av regelverket som arbeidsgruppen går inn for, forutsette en ekstra kontroll- og informasjonsvirksomhet i en periode etter innføringen.

Arbeidsgruppen mener det er vesentlig at kontrollarbeidet suppleres med et informasjonsarbeid for å heve kunnskapsnivået og bevisstheten blant yrkes- og fritidsfiskere. Arbeidsgruppen velger å ikke fremme nye tiltak vedrørende kontroll, men forutsetter at den styrkede innsatsen videreføres og at det rettes særlig oppmerksomhet til de nye reglene i forbindelse med innføring av disse.

8 GRUPPENS TILRÅDNINGER

Arbeidsgruppen har ikke konkludert om den anbefaler å innføre en totalfredning. Innspill fra høringene er vesentlige for anbefalingen. Uavhengig av om det gjennomføres en gjenoppbyggingsfase med full fredning, anbefaler arbeidsgruppen at når fisket er åpent skal reguleringene utformes slik at de er enkle å forholde seg til og enkle å kontrollere, for på den måten å gi reguleringene større legitimitet og redusere det ulovlige fisket. Det forutsetter imidlertid fortsatt stor innsats på kontroll og informasjon (informasjons- og holdningskampanjer).

Arbeidsgruppen anbefaler at et fiske reguleres på følgende måte:

- Fredningstid /fangsttid: Felles fredningstid for hele landet 1. januar kl. 0800 – 1. oktober kl. 0800 med unntak av en ev. gjenoppbygningsperiode med full fredning.
- Begrensninger i bruk av andre redskaper:
 - Forbud mot fiske med garn og teiner fra svenskegrensen til og med Møre og Romsdal i de siste 14 dagene før hummerfisket starter, men med unntak for manntallsførte fiskere som fisker fisk i næringsøyemed
 - Forbud mot fiske med ruser etter torsk og ål fra 1. juni – 1. oktober på strekningen fra svenskegrensen til og med Møre og Romsdal, men med unntak for manntallsførte fiskere som fisker torsk og ål i næringsøyemed
 - Fluktåpning i krabbeteiner ved fiske på grunnere vann enn 15 meter i Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane.
- Redskapsbegrensning:
 - Kun tillatt å fiske hummer med teiner (som før).
 - Maksimalt 10 teiner for fritidsfiskere, 50 for manntallsførte fiskere. Begrensningen gjelder som nå, per person eller fartøy hvis det er flere i ett fartøy.
- Minstemål: Ryggskjoldlengde 88 millimeter over hele landet
- Maksimalmål: Ryggskjoldlengde 115 millimeter over hele landet
- Rognhummer:
 - Forbud mot fangst av rognhummer
 - I fisket etter hummer skal rognhummer merkes med et klipp i halen (v-merke) med spesialtang før den settes ut igjen. Forbud mot fangst og omsetning av ”v-merket” hummer
- Dybdebegrensning: Gjeldende regler videreføres
- Fluktåpninger:
 - Påbud om montering av to stk fluktåpninger på minimum 60 mm for teiner brukt under hummerfiske
 - Det skal monteres en fluktåpning nederst på hver side av teina.
 - Fluktåpningene monteres med bomullstråd
- Forbud mot oppbevaring av levende hummer i sjøen i fredningstiden.
 - Hummer som ved inngangen av fredningsperioden er innmeldt til salgslagene for omsetning kan likevel oppbevares i sjøen inntil slik omsetning kan skje.
 - Fiskeridirektoratet kan også gi tillatelse til å oppbevare hummer i sjøen til godkjent kjøper.
- Bevaringsområder for hummer:
 - Etablerte bevaringsområder skal evalueres etter 5 år (2011)
 - På bakgrunn av evalueringen vurderes det hvorvidt og i tilfelle hvordan bevaringsområder skal brukes i den videre forvaltningen av hummerbestanden, uten at dette er til hinder for at nye eller utvidelse av eksisterende bevaringsområder kan foretas før evalueringen er gjennomført

- Arbeidsgruppen foreslår at det foretas en evaluering av reguleringsregimet for hummer etter 5 år, og at reglene frem til da i så stor grad som mulig forblir uforandret.
- Endringer i regelverket bør foretas samtidig, og reglene bør tre i kraft i god tid før hummerfisket i 2008.

Vedlegg

NASJONALT REGELVERK

Fellesbestemmelser

I henhold til lov om saltvannsfiske mv. (Saltvannsfiskeloven) av 3. juni 1983 heter det:

§ 4. For å forvalte de levende ressurser i havet på en hensiktsmessig måte, når internasjonale avtaler gjør det nødvendig eller en rasjonell eller hensiktsmessig utøvelse eller gjennomføring av fiske og fangst tilsier det, kan departementet gi forskrifter om:

- a) største, tillatte fangstkvantum, herunder kvantum fordelt på områder og redskaper,*
 - b) fredningstid og forbud mot fiske og fangst på visse områder og på visse arter,*
 - c) minstemål og minstevekt,*
 - d) maskevidde, dimensjoner og utforming av fiskeredskaper,*
 - e) tillatt bifangst,*
 - f) forbud mot eller regulering av fangstmåter og bruk av redskaper,*
- (...)*

Fiskerimyndighetene kan i henhold til saltvannsfiskeloven uttaks- og innsatsregulere de norske fiskeriene gjennom forskrifter. I tillegg kan en fastsette regler med hensyn på utøvelsen av fisket. Disse reglene omfatter også ikke-manntallsførte fiskere. I 2004 ble disse reglene samlet i en felles forskrift, "Forskrift om utøvelse av fisket i sjøen", FOR-2004-12-22-1878. I denne hjemles følgende regler som regulerer fisket etter hummer:

- § 33. Redskapsbegrensning og fangstdyp ved fangst av krabbe, hummer og kongekrabbe*
- (1) Hummer kan bare fiskes med teiner*
 - (3) På kyststrekningen fra grensen mot Sverige til Varnes fyr på Lista er det forbudt i hummerfredningstiden å sette ut teiner eller andre redskaper med eller uten agn til fangst av krabbe på grunnere vann enn 25 meter.*
 - (4) I Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane er det forbudt i hummerfredningstiden å sette ut teiner eller andre redskaper med eller uten agn til fangst av krabbe på grunnere vann enn 15 meter.*
 - (5) I Møre og Romsdal er det forbudt i hummerfredningstiden å sette ut teiner eller andre redskaper med eller uten agn til fangst av krabbe på grunnere vann enn 10 meter.*
 - (6) Forbudet i tredje, fjerde og femte ledd gjelder ikke for manntallsførte fiskere som under utøving av yrkesfiske har satt ut teiner for å fange krabber til omsetning. Fartøy som nyttes må være registrert i merkeregisteret.*

- § 33a. Påbud om fluktåpninger for hummer i krabbeteiner*
Forbudet i § 33 fjerde ledd er ikke til hinder for utsetting av krabbeteiner, hvorved forstås alle slags integreringsredskap for fangst av krabbe, hvor det er minst én sirkelformet fluktåpning på hver side av redskapet. Åpningens diameter skal være minst 80 mm. I teiner med plan bunn skal åpningene plasseres helt nede ved redskapsbunnen. I teiner med sylindereform (tønneform) skal åpningene være helt nede

ved redskapets bunn, men ikke lenger nede enn at det blir fri passasje gjennom åpningene når redskapet står ute for fangst.

§ 33b. *Forbud mot bruk av torskeruser.*

- (1) I Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane fylker er det i perioden fra 1. juni – 1. oktober kl. 0800 forbudt å sette ut torskeruser.*
- (2) Fiskeridirektoratets Regiondirektører kan dispensere fra forbudet i første ledd for manntallsførte fiskere som skal fiske torsk i næringsøyemed.*

§ 33c. *Lyster og ålesaks*

Det er forbudt på kyststrekningen Vest-Agder til grensen mot Sverige å bruke lyster og ålesaks (ålejern) med kunstig lys ved fangst av skalldyr.

§ 34a. *Fredningstid for hummer*

(1) Det er forbudt å fange hummer eller sette ut teiner med eller uten agn til fangst av hummer i nedenfor nevnte områder og tidsrom:

- a) På kyststrekningen fra grensen mot Sverige til og med Sogn og Fjordane fylke i tidsrommet 1. januar – 1. oktober kl. 0800.*
- b) I Møre og Romsdal fylke i tidsrommet fra 1. juni til 16. september kl. 0800.*
- c) I Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag fylker i tidsrommet 1. juli – 16. september kl. 0800.*
- d) I Tysfjord kommune i Nordland fylke i tidsrommet 1. mai – 1. oktober kl. 0800.*
- e) I resten av landet i tidsrommet 15. juli – 1. oktober kl. 0800.*

(2) Utløper fredningstiden lørdag eller søndag skal første fiskedag utsettes til den første påfølgende hverdag kl. 0800.

(3) Det er forbudt å sette eller trekke teiner til fangst av hummer på kyststrekningen Vest-Agder til grensen mot Sverige fra en time etter solnedgang til en time før soloppgang.

§ 34b. *Vanning av hummerteiner*

Uten hinder av forbudet i § 34 a) kan hummerteiner før fredningstidens utløp settes til "vanning" som angitt nedenfor:

- a) Teinene må ikke settes i sjøen tidligere enn 8 dager før fredningstidens utløp.*
- b) Teinene må under vanning være åpne og må ikke forsynes med agn.*
- c) Teinene må settes ut samlet, fortrinnsvis i fjæren eller på grunt vann. Teinene må ikke settes ut på hummerplass.*
- d) Teinene kan også henges ut til vanning fra kai eller fra forankret fartøy, men må i tilfelle ikke komme i berøring med bunnen.*

§ 35. *Forbud mot fiske på søn- og helligdager*

(2) I perioden fra 1. oktober til 31. desember er det forbudt å sette eller trekke teiner på kyststrekningen svenskegrensen til og med Vest-Agder fra og med lørdag klokken 24.00 til om med søndag kl. 24.00

§ 42. *Bifangst og større innblanding ved fiske etter reker og sjøkreps i Skagerrak*

I området beskrevet i § 3 nr. 4 (Skagerrak) gjelder følgende bestemmelser om bifangst og større innblanding:

a) Innblanding ved fiske etter sjøkreps:

Ved fiske etter sjøkreps med redskap med maskevidde ikke mindre enn 70 mm. skal innblandingen av kveite, torsk, hyse (kolje), lysing, gullflyndre (rødspette), mareflyndre (hundetunge), sandflyndre, lomre (bergflyndre), tunge, piggvar, selttvar, glassvar, hvitting, skrubbe, gulål, blankål, hummer, krabbe og sei ikke overstige 70 % i vekt av den totale fangsten tatt med slik redskap.

§ 43. Minstemål

Det er forbudt å fiske fisk mindre enn:

32. Hummer

- a) På kyststrekningen svenskegrensen til og med Vest-Agder 24 cm*
- b) Resten av landet 25 cm*

§ 44. Måling av fisk

(3) Hummer og sjøkreps skal måles fra spissen av pannehornet til den bakre kant av midterste svømmelapp.

(8) Hummer, sjøkreps og reker kan også måles ved å måle carapaxlengden. Carapaxlengden for hummer (8,8 cm), sjøkreps (4 cm) og reker (1,5 cm) skal måles fra bakerste ende av øyehulen til bakerste kant av carapax målt midt oppe på ryggen.

§ 45. Unntak fra minstemålbestemmelsene

(1) Minstemål fastsatt i § 43 gjelder ikke fisk til bruk i egen husholdning. Dette unntaket gjelder likevel ikke for hummer.

§ 46. Innblanding av fisk under minstemål

(1) I områdene utenom Skagerrak er det adgang til å ha inntil 10 % av den enkelte art under minstemål i antall i de enkelte fangster. Denne adgangen gjelder ikke fisket etter hummer.

§ 73. Krav til merking

(1) Faststående og drivende fiskeredskap som står i sjøen i Norges indre farvann, sjøterritoriet og økonomiske sone skal være tydelig merket med fartøyets registreringsmerke som angitt i denne paragraf. Dersom registreringspliktig fartøy ikke nyttes, skal redskapet være merket med eierens navn og adresse. Minst ett av vakene på redskapet skal være påført merke.

(3) Merking skal foretas på selve redskapet, hvis dette ikke har vak.

(4) Med vak menes også blåser og bøyer.

Særlig for ikke-manntallsførte fiskere

Adgangen til å drive fritidsfiske i norsk territorialfarvann har alle norske statsborgere gjennom allemannsretten. Saltvannsfiskeloven setter imidlertid redskapsbegrensninger for ikke-manntallsførte fiskere jf. § 4a:

§ 4a. Redskapsbegrensning for ikke-manntallsførte fiskere

Med mindre departementet bestemmer noe annet med hjemmel i § 4, kan person som ikke er registrert i manntall for fiskere og fangstmenn m.v. (fiskermanntallet), drive fiske med følgende redskaper:

- a) Håndsnøre, fiskestang og én maskindrevet juksa eller dorg,*
- b) garn med samlet lengde på inntil 210 meter,*
- c) liner med inntil 300 angler og*
- d) inntil 20 teiner eller ruser.*

Det er forbudt for ikke-manntallsførte fiskere å fiske med trål, snurrevad og not. Departementet kan gi dispensasjon for bruk av landnot.

Fra et enkelt fartøy kan det ikke fiskes med større antall redskap enn nevnt i første ledd.

Departementet kan fastsette forskrifter om utforming av redskap, hva som er å anse som redskap og om gjennomføring av fritidsfiske etter denne paragraf.

Utenlandske statsborgere eller personer som ikke er likestilt med norsk statsborger har i utgangspunktet ikke adgang til å fiske i norsk territorialfarvann, jf. LOV 1966-06-17 nr 19: Lov om forbud mot at utlendinger driver fiske m.v. i Norges territorialfarvann. Imidlertid kan utenlandske statsborgere og personer ikke likestilt med norsk statsborger utøve fiske med håndredskap, jf. § 3, 3. ledd. Ettersom hummer kun kan fiskes lovlig med teiner, innebærer forbudet at utlendinger ikke har adgang til å fiske hummer i norsk territorialfarvann:

§ 3. Det er forbudt for den som ikke er norsk statsborger eller likestilt med norsk statsborger (jf. § 2), å drive fiske eller fangst i territorialfarvannet. Til fiske eller fangst i territorialfarvannet er det forbudt å nytte fartøy eller redskap som ikke er norsk (jf. § 2).

§ 3. 3. ledd

Forbudene i første ledd gjelder ikke sportsfiske med håndredskap. Salg av fangsten er forbudt. Departementet kan gi forskrifter om hva som skal anses som håndredskap.

Teiner som fangstredskap

Teiner ble først vanlig som fangstredskap tidlig på 1800-tallet. Før den tid ble hummeren fanget i garn, ruser og med tener.

Det er flere grunner til at teiner er det beste redskapet ved fangst av hummer. For det første kan garnredskap skade og stresse hummeren, særlig om man skal sette den ut igjen. Skadet hummer er av dårligere kvalitet og har lavere markedsverdi. I teiner er også muligheten for bifangst av andre arter, særlig fisk og ål, mindre. Tener er ikke særlig aktuelt redskap lenger, ettersom hummer sjelden opptrer i mengder oppe i fjæra når bestanden er så liten som nå.

I figur 5.1 vises to varianter av hummerteiner som er vanlige i bruk i Norge.

Figur 0.1 a) Måløyteine med åpning fra toppen og b) Haugesundsteine med to åpninger på toppen. Begge brukes i hummerfisket på Vestlandet. (Foto: Eva Farestveit, Havforskningsinstituttet)